

ТУДЫМ ЧАВАЙН ТУНЫКТЕН

АЛДИАР КРИСАМ:

журналист, прозаик, мер пашаен

Писатель койдарчык жанрлан шўман лийын. 1936 ийыште «Марий коммуна» газетеш «Ачий шумлык», «Кўкшō таган», «Комдык шо-гышо крапля» мыскара ой-лымашлаже лектыныт. Тылеч ондак туштак «Плагият» статьяжым лудыныт, жанрже «мыскарачылан мыскара» манын палемдалтын. Алдиар пўсō мутшым К.Смирнов-Марский ваштареш виктарен. Тудыжо вес автор-влакын рушла возымыштым кусаркален да южыжым шке лўмжō дене савыктен. Тидым факт дене ўшандарен ончыктым. Умбакеже критик ойла: «Тиде плагият лиеш. Плагият-тым Совет Ушемыште кузе аклат? Уголовный кодексын 177-ше статьяж почеш судитлат: кум тылзылан ъкымеш пашам ышташ колтат але 1000 тенге марте штрафым тўлыктат».

Литературышто весыным шолыштмо случай лиеден да кызытат улеш, но Алдиар марте нигōат тиде «чер» ваштареш пенгыде мутшым каласен огыл. Сылнымут темылан тудо молгунамат возен. «Пролетар марий поэт Ф.И. Масловын пашаже» статья 1933 ий июлышто «Рвезе коммунар» газетин кок номерышеже лектын. «Почеламут-влакын лўмышт гычынак палаш лиеш: Масловын темыже – социализмым ыштымаш, – серен критик. – Тудо моло поэт се-мын, шкенжым моктен, ўдыр танжылан да мойн возымаш уке. Поэзийн нерген умылымашыжым «Мемнан мурына» почеламутыштыжо пеш раш ончыктен».

Вес публикацийлаште марий поэзийн кузе вян толмыжым, С.Чавайнын «Илыше вўд» драмыжым писатель погынымаште лончылымо нерген каласкален. Шкежат критикын шинчаж деч ърдыжеш кодын огыл. П.Карпов-Пўнчерский 1935 ийысе ик статьяштыже возен: «Орайын «Олянаже», Элексейнын «Кавырлян илышыже», Алдиарын «Яра кышкарже», Мичурин-Ятманын тыгыде ойлымашыже-влак сылне литературын поймыжым ончыктат огыл мо?» Тыштак тудо ятыр серызын («Чавайн, Шабдар, Шкетан, Н.Мухин, Орай, Ялкайн, Элексейн, Мичурин-Ятман, Олык Ипай, Алдиар, Маслов, Тишин, Стрельников, Ийван Кырла йолташ-влакын») серымыштым келгын терген налаш темлен.

К.Алдиарын сылнымутыш толмыжо

ный лўмеш коммунын илышыж гыч «Шудо солы-маште» очеркым «У вий» журналышке возышым. Тылеч ончыч «У вийлан» нимат возен омыл ыле. Очерк журналыш ыш пуро. Но Сергей Григорьевич молан келшыдымыжым раш умылттарыш да кузе возаш ончыктен пуыш. Тиде вашлийме деч вара мый тудын дек польшышым йодаш ятыр гана миенам... Посна про-

изведений шотышто веле огыл, чумыр литератур формо-влак нергенат Сергей Григорьевич мыланем ятыр гана умылтарен. Очеркым, ойлымашым, повестьым, романым кузе возышаш нерген шуко туныктен. Толшаш ийыште возен пытараш шонимо «Патыр кынеле» лўман романем нергенат эн первыяк Сергей Григорьевич дене канашышым, тудо мыланем корным ончыктен пуыш».

Тыге серен К.Алдиар 1935 ийыште. Тунам «Марий коммуна» газетыште ял озанлык пōлкам вуйлатен. Но пашаштыже чўккыдынак кочывўд мешайкален. 1936 ий 17 апрельыште шкежак возен: «Ты амал дене мылам кум гана взысканийым пуэныт». А вес ийынже йодмашым серашыже пернен:

«Марий коммуна» газетын ответственный редакторжылан ял озанлык сектор вуйлатыше Смирнов Х.Н. деч 1933 ийыште партийым эрыктыме годым мыйым партий радам гыч луктыныт. Тыште пашам ыштыме годы-мат ятыр йонылышым ыштенам. Садлан партийный организаций чыл-так чын мыйым ўшаныдымын онча.

Мый тенгечак, толын, паша гыч лука манын йодым. Тиде йодмем тачат ушештарем, чўккыдын йонылышым ыштымем верч мый шкемым большевик печатыште пашам ыштен кертыммылан шотлем. Садлан сѳрваленак йодам: мыйым тиде паша гыч лука. Мый икече сектор вуйлатыма гыч лука манын йодынам ыле. Тунамак вес пашаш кусареда гын, тынарышкыжат ом шу ыле да ончыкыжат пашам ыштен кертам ыле, но ындыже нимогоай пашамат ышташ йѳрдымѳ лийым.

Смирнов. 21 май, 1937 ий».

Редактор Елена Сидоркина ты йодмашеш возалтен шынден: «Паша гыч луко 21/V-37 гыч». Но приказым возымыж годым шыде кумылжым ончыктен – «уволен за пьянку и

